

aangegeven, doet tijdelijk het station niet meer aan.

Haar remplaceanten, de autobussen, nooden u uit om te wachten tot een volgende.

Taxi's waren bij onze aankomst in geen velden of wegen te zien.

Er bleef niet anders over dan over steenhoopen te klimmen en door enkele passanten te waden.

's Avonds moesten we weer een opgebroken straat langs om naar „De Harmonie“, de plaats der ontmoetingssamenkomst, te komen.

Werkelijk, Groningen krijgt de allure van een wereldstad.

Ook daarin, dat er in de binnenstad menig gebouw door steigerwerk is verfraaid.

Zelfs onze restauratie is in restauratie!

In de Zuiderkerk.

De Gereformeerde Kerk van Groningen is niet minder dan vijf kerkgebouwen rijk.

Erie daarvan zag ik reeds.

En het moet tot eer van de Groningsche kerk gezegd worden, dat zij, al beschouwen wij onze bedehuizen niet als tempels, het huis des Heeren niet woest laat.

Indien het niet zulk een vreemde beelddraak ware, zouden wij het zoo willen uitdrukken, dat de kerken daar door een ringetje zijn te halen.

Het is er alles perfect in orde.

Hier niet de tegenstelling van de gewelfde huizen en de vervallen kerkgebouwen.

De gemeente van Groningen moet wel zeer welvarend zijn.

Maar zij heeft ook veel voor den eeredienst over.

In de Zuiderkerk werd de ure des gebeds gehouden.

Dit kerkgebouw doet dadelijk bij het binnenkomen warm aan.

Het is gehouden in zachte kleuren.

Het heeft niets gedurfd.

Maar daarom leidt het ook de gedachten niet af. En dat is toch eigenlijk het ware.

Voor deze gelegenheid echter was het te klein. Velen moesten in de paden en in het portaal blijven staan.

Misschien zijn er ook wel teleurgesteld heengegaan, omdat zij zelfs geen staanplaats konden bemachtigen.

Waarom men juist de kleinste kerk voor dit doel had uitgekozen, weet ik niet.

Leidde men uit de ervaring van andere Synodes af, dat de opkomst wel niet zoo overvloedig zou zijn?

Dan heeft de gemeente van Groningen de verwachting van den kerkeraad toch ver overtroffen.

Ongetwijfeld heeft er onder de broeders en zusters van Groningen groote belangstelling voor de Synode.

Maar het verlangen om een prediker als Dr. Fernhout te hooren zal zeker ook geen geringen invloed hebben gehad op de opkomst.

! Zou mij niet verwonderen, indien velen bij het naar huisgaan tot elkander gezegd hebben: welk een mooie, fyne preek! Of mogelijk wel naar tegenwoordig spraakgebruik, dat ons niet kan bekoren: welk een prachtpreek!

Ware het niet meer dan dat geweest, de avond ware een mislukking geworden.

Nee, de prediking beantwoordde zoo geheel aan haar doel.

En dat is het beste getuigenis, dat men ervan afleggen kan.

Gods medewerkers zijn wij, Gods akker, Gods gebouw zijt gij, zoo werd het de Synode toegeroepen.

De beelden van akker en gebouw worden telkens in nieuwe schoonheid uitgewerkt en toegepast.

„Akker en huis — hoe verschillende eischen stellen ze aan wie ze te bereiden en te verzorgen hebben.

De landbouwer, bij zijn ontginning, brengt niets nieuws tot stand. Hij cultiveert slechts wat hij vindt.

De architect daarentegen begint met leegte handen, moet aanvangen met het maken van teekening en bestek, en moet voort: naar dit bestek, steen voor steen en balk voor balk, zijn huis ineenzetten.

De akkerman heeft, bij al zijn arbeid, te doen met het teedere en gevoelige loven, dat bewaakt en beschut, gesteund en geleid, besproeid en op allerlei wijze geholpen moet worden.

Ziet daar een enkele greep.

Wil men nog een andere?

„Geen bouwers alleen.

! Gevaar zou dreigen, dat we waanden te doen te hebben met dood materiaal, dat met regelen en verordeningen op zijn plaats gedwongen en gebonden moet worden.

Nee, geen bouwers alleen, maar ook planters en verzorgers, die in den hof des Heeren met vaste hand het onkruid hebben aan te vatten, doch niet even teedere hand alle planten, die de hemelsche Vader plantte, hebben nat te maken, te steunen en te leiden.

Of ten slotte nog deze passage:

„Nee, we mogen ons niet vergenoegen met zorgvuldig omrasterde tuintjes, waarin we onszelf behagen, een legelijk onder zijn wijnstok en zijn vijgeboom.

We mogen niet tevreden zijn, als onze kerken — zijn ze onze? — uitgeschilde huisjes zijn, waar achter zellig gesloten gordijnen s. brave lieden

zich gelukwenschen niet van de wereld te wezen.”

Lokke deze proeven uit om de preek in haar geheel te lezen.

Zij is uitgegeven bij de firma Jan Haan in Groningen.

Een oogenblik komt de wensch boven, dat ook het gebied, dat Dr. Fernhout opzond, heel ons land door gelezen kon worden.

Het was vaak ontroerend.

Maar het gebied is te toer, dan dat men er publiciteit aan zou geven.

Het gelaat der Synode.

Op de ontmoetingssamenkomst in „De Harmonie“, gelegen in een straat met den kleurigen naam van Kijk-in't Jatstraat, zag men reeds iets van het gelaat der Synode, maar dan in de omlijsting van voorkomende gastheeren en vriendelijke gastvrouwen.

Den volgende dag echter in de Noorderkerk was het door de afscheiding van levend groen en gespannen koord beter afzonderlijk te zien.

Het gelaat der Synode!

De uitdrukking is van een Ouderling, die het in het „Kerkblad voor Overijssel en Drenthe“ aldus teekende:

Fr. n.: Dr. W. A. van Es,	20, 23, 26, 27,
Dr. J. P. Klaarhamer,	14, 17, 23, 26, 27,
O. Ds. L. Bouma, 92, 93, 94, 98, 11,	12, 14, 17, 20,
	23, 26, 27,
O. B. Dijkstra,	27,
Fr. n.: Dr. D. P. Koopmans,	20, 23, 26, 27,
Dr. T. Petersen,	26, 27,
O. B. A. Looyenga,	23, 26, 27,
O. J. F. Weerstra,	27,
Gr. Dr. M. Meijering, 11, 12, 14, 17, 20, 23, 26, 27,	
Dr. J. J. Miedema,	20, 26, 27,
O. W. Roschman,	27,
O. M. Veldhuis,	27,
Dr. Dr. N. Duijssema,	17, 20, 23, 27,
Dr. T. Gerber,	27,
O. H. Scheffer,	23, 26, 27,
O. J. Wolting,	27,
Ov.: Dr. W. L. Milo,	26, 27,
Dr. C. W. E. Ploos v. Amstel,	26, 27,
O. Ch. Dixon,	26, 27,
O. J. Huizinga,	27,
Geid.: Dr. G. Keizer, 98, 11, 12, 14, 17, 20, 23, 26, 27,	
Dr. J. G. Kunst,	23, 26, 27,
O. J. W. Maas,	20, 27,
O. J. v. d. Waals,	27,
Utr.: Dr. K. Fernhout, 92, 93, 98, 12, 26, 27,	
Dr. H. Kaajan,	27,
O. J. J. van Commenee,	27,
O. J. S. Sjaarslema,	27,
N.H.: Dr. W. Breukelaar, 99, 92, 95, 98, 11, 12, 14, 17,	
	20, 23, 26, 27,
Dr. J. L. Schouten,	26, 27,
O. J. Bakker,	27,
O. G. van Zeggelaar,	17, 23, 26, 27,
Z. H. n.: Dr. K. Dijk,	17, 20, 23, 26, 27,
Dr. H. Meijering,	20, 27,
O. J. G. Baart,	27,
O. Mr. A. J. L. v. Boeck Calkoen,	23, 27,
Z. H. n.: Dr. C. B. Ravinck,	27,
Dr. W. W. Meynen,	27,
O. A. Mays,	26, 27,
O. P. Rijdsijk,	20, 27,
Zwe.: Dr. J. H. Telkamp,	26, 27,
Dr. R. J. v. d. Voorn, 11, 12, 14, 17, 20, 23, 26, 27,	
O. G. van de Putte,	27,
O. D. Scheele Azn,	20, 27,
N. B. L.: Dr. H. de Bruijs,	23, 27,
Dr. J. H. Donner,	23, 26, 27,
O. W. H. van Heiden,	27,
O. L. J. Schalekamp,	27,
B. O. F.: Dr. G. Husmann,	27,
Dr. F. Kollhoff,	26, 27,
O. J. Knoll,	27,
O. G. Schrienerwerf,	27,

De cijfers achter de jaartallen geven aan de Synodes, welke de afgevaardigden hebben bijgewoond. O beteekent natuurlijk: Ouderling.

Een zeer verduidelijk overzicht!

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Replik van Dr. Kaajan.

Dr. Kaajan geeft in „Utr. Kb.“ antwoord op wat ik tegen hem aanvoerde. Hij neemt met een warmen handdruk afscheid. Dies geve ik hem ook even warm in dit artikel de hand. De ceremonie gaat beginnen. Bij afscheidsredenen pleegt men den vocatief te gebruiken. Het zij alzoo.

Broeder Kaajan, U zegt:

Dr. Schilder, mijn strijdvaardige opponent, is het natuurlijk weer niet met mij eens.

Dit „natuurlijk“ doet het goed, maar staat U toch niet goed. Heb ik U geen argumenten genoeg gegeven? Kom, doe nu niet, alsof het alleen maar lust tot tegenspraak was; het een en ander kwam ik toch wel op te merken, is 't niet?

Ik lees Uw afscheidsrede verder. En ik verneem:

Ik schreef bij een der citaten, dat ik, ook bij het licht van het zinsverband, de betekenis van Dr. Kuypers woorden niet precies kon aangeven.

Maar Dr. Schilder, die niet eens weet waar hij de citaten van Dr. Kuypers zoeken moet, kan dit wel.

Een sterk stukje van helderziendheid!

Ja, ja, helderziendheid. Grappes slaan vaak in. Maar nu eerlijk gezegd: ik heb dien lof niet be-

greed. Ik zei, dat zelfs de niet-helderzienden wel kunnen bemerken, dat U het citaat van Dr. Kuypers had uitgelegd in een zin, die met de bedoeling strijdig was. En nu, onder ons gezegd: U hebt, ondanks het grappje, niet ontkend, dat mijn opvatting van Dr. Kuypers woord de juiste was. Dus erkent U, dat de Uwe niet juist was. In orde; en het grappje, nu ja, we begrijpen elkaar. Van, geachte opponent, lees ik zoo verder.

Dr. Kuypers beweerde in de Tweede Kamer (men kan dit natuurlijk in de Handelingen vinden):

„Ik meen, dat men in de ingenieurs-opleiding te Delft niet ontvangt de vorming, welke noodig is voor het leeraarsambt en dat de studie niet zoodanig is ingericht, dat men van de ingenieurs als regel kan onderstellen, dat ze behoorlijk taartoo voorbereid zijn.”

Natuurlijk bedoelde Dr. Kuypers met deze woorden, aldus de scherpsinnige Dr. Schilder, dat hij het toenmalig ingenieurschap onvoldoende achtte.

De vroegere ingenieurs van Delft waren dus minder bekwaam en ook Dr. Kuypers deelde dit oordeel.

Ik hoop voor Dr. Schilder niet, dat alle vroegere ingenieurs hem om deze woorden zullen komen spreken.

Geh, laat ze maar gerust komen. Als ze kwaad tegen me doen, zal ik hun zeggen: U doet niet als Dr. Kaajan, die ook verwarde wat ik zei en wat ik van Dr. Kaajan vernam, dat Dr. Kuypers gezegd had; niet ik oordeelde, maar Dr. Kuypers en ik liet dat verder voor zijn rekening. Ik zal de kingers dus naar U doorsturen, broeder; want U hebt met Dr. Kuypers-taxatie van oud-Delft zeer hard gewerkt. Trok U niet de schouders op, zeggende: begeert men in Kampen, wat, hm, wat Delft heeft?

Ik luister verder. Ik hoor U zeggen, collega:

Waarlijk, de ingenieurs-opleiding te Delft stond ook vóór 1901 op niet gering peil.

Dr. Kuypers zeide dienaangaande in de Staten-Generaal:

„Nu mogen we gelukkigterwils, nemine contradicente (behalve dan Dr. K. Schilder)....

Hallo, even stoppen. U bent vandaag erg grappig, maar dit gaat toch niet aan.

(Terzijde, tot de niet-Utrechtsche toeschouwers: nemine contradicente, dat zei Dr. Kuypers in de Tweede Kamer en, dat andere: „behalve dan Dr. K. Schilder“, dat is van Dr. Kaajan. „Nemine contradicente“ beteekent zoo veel als: „dit zal wel niemand tegenspreken. Dus is volgens Dr. Kaajan Dr. Schilder de eenige, die in heel de wereld dit tegenspreekt).

Heusch, collega, dit gaat niet aan. Ik sprak Dr. Kuypers niet tegen. Ik zei alleen maar, dat U hem tegensprak, want U legde hem anders uit, dan hij wilde; en dat is ook tegenspraak. U spreekt Dr. Kuypers trouwens nog tegen, broeder, en werkt U wat dieper in de moete. Eerst was het, de Delftsche doctor van nu is niet eens — niet eens! — behoorlijk — behoorlijk! — voorbereid voor het lesgeven zelfs — zelfs! — aan middelbare scholen. Vandaag, nu het er op aankomt, mij een warmen handdruk te geven, heet het, ietwat tegensprekerig tegen dien Dr. Kuypers, dien Gij pas in Utrecht liet zien: maar zelfs de mindere dan de hedendaagsche doctor van Delft was vroeger al een reus! Hoe is 't nu? Nemine contradicente, behalve.... Dr. Kaajan, toen hij nog niet mijn warmen handdruk gekregen had bij de eerste begroeting. Grappes, graag, maar het adres moet goed zijn. Een adres is altijd ernst, want dat is voor een ander.

We nemen den draad weer op en herzeggen:

Dr. Kuypers zeide:

„Nu mogen we gelukkigterwils, nemine contradicente (behalve dan Dr. H. Kaajan een keer) zeggen, dat het onderwijs op de Polytechnische School te Delft gegeven, reeds geruimen tijd het karakter van hooger wetenschappelijk onderwijs draagt en in Duitsland hoorde ik met genoegen de verklaring, dat de School te Delft, zooals zij nu bestaat (dus nog vóór het verleen van het promotierecht) het karakter draagt, dat een Technische Hochschule in Duitsland heeft.”

Wel bedankt, broeder. De handdruk, en de afscheidsrede worden onvergetelijk. Dat is nu niet precies, wat ik beweerde, dat Dr. Kuypers zei, en thans de mannen, die Kampen willen laten promoveeren, beweren. Zoodra een school het karakter van hooger wetenschappelijk onderwijs draagt, wordt het tijd, dat men de consequentie trekt en ze laat promoveeren. Bedankt voor de vriendelijke hulp.

Nu moet ik nog even wat zuur kijken, ondanks den warmen handdruk. Wat hoor ik daar?

Dr. Schilder maakt voorts een reuzen-onderscheid tusschen den gepromoveerden en den niet-gepromoveerden ingenieur.

Kijk, dat is nou niet aardig. Ik maak geen „reuzen-onderscheid“. Heb ik U, vriendelijke debater, niet voorgelegd de Hoogeronderwijswet, de wet van Dr. A. Kuypers en Koningin Wilhelmina, de rede van Prof. Kraus, door Dr. Kuypers bijgewoond? Wilt U zand strooien over Uw vereenzelving van ingenieurs en doctoren, best, collega, maar dan niet ten koste van den man, dien ge met een warmen handdruk de deur uitlaat. Dat is, enfm, —

Ik hoor

Ik gel

den doct

Kom, (

woordjes

Kuypers,

voor Uw

Voorts

mij met

boom gez

erg best,

U. Het is

eerst zon

Dr. Kuyp

later mij

ten....

weer hoo

Dr. Ku

gen.

„De t

sterk n

blijft is a

waarop

een hee

strafte

Nu ne

wetensch

Kuypers

polytech

dan wor

bij't afsc

de oude

Delft gez

overgebr

behalve

erg wete

weer een

Hegeen

deelingen

Toen i

van mee

tegenover

universite

de bande

De han

nog niet

Wat z

kend —

zegt:

Ik sta

Want

Wat he

als er z

geerde w

Dr. Ka

Waare

School

met v

Onda

geen en

Als di

teitsgeda

aller web

Dr. Kuyp

derlijk, d

werkt, al

— de an

vak-ople

geen tege

jan's the

en wete

weer in

stekpaar

moeten

grappes.

En be

Tweede

voorts z

den, dan

studeerka

universite

terheid

tegen het

worden

Delft, m

Kaajan i

versite

toen me

zegt Dr

tegen di

woorden

van in d

mendal

wetensch

onderwez

leiten or

formeer

in een g

senaatse

Of ligt

boeken

mer, i

Ik hoor U nu verzekeren:

Ik geloof ook, dat er wel eenig verschil tusschen den doctor-ingenieur en den gewonen ingenieur zal zijn. Kom, collega, kan er niet een schentje klare woordjes bij? Nog eens repeteeren? De wet, Dr Kuyper, de koningin, Prof. Kraus, en dat allemaal voor Uw oogen in „De Reformatie” van 5 Aug. Voorts hoor ik U nog wat opponeeren tegen mij met wat Dr Bos, en Prof. Bakhuizen Roozeboom gezegd hebben in de Tweede Kamer. Allemaal erg best, maar het gaat mij voorbij. Niet alzoo U. Het is ietwat uit Uw eigen stijl vallen, als ge eerst zonder tegenspraak aanvaardt, wat ge van Dr Kuyper hebt gelezen, en dan een ogenblik later mij wilt verslaan, met wat anderen opmerkten... tegen Dr Kuyper. En als ik dan tenslotte weer hoor:

Dr Kuyper deed dan ook geruststellende mededeelingen.

„De Universiteit trekt de studenten driemaal zoo sterk aan als Delft”, aldus Dr Kuyper. „Het verblijf is aan een Universiteit veel aangenaamer. De wijze, waarop men daar tegenover de colleges staat, draagt een heel ander karakter. In Delft moet men veel strafster studeeren om het diploma te krijgen.”

Nu neem ik gaarne aan, dat de doctor-ingenieur een wetenschappelijk man is, maar de beschrijving die Dr Kuyper zelf van Delft gaf, nadert sterk die van een polytechnische drilschool.

dan wordt het me heelmaal wat vreemd, zoo bij 't afscheid. Want nu gaat het weer terug naar de oude fout: wat van het niet-promoveerende Delft gezegd is, wordt weer op het promoveerende overgebracht. Zooeven heette het: geen mensch, behalve Dr Schilder, spreekt tegen, dat Delft al erg wetenschappelijk was; maar nu is Delft ineens weer een drilschool gelijk.

Hetgeen dan onder de „geruststellende mededeelingen” gerubriceerd wordt.

Toen ik in Delft woonde, hoorde ik overigens van meer dan 2400 studenten. En die vrijheid tegenover de colleges... nu, als ze in de andere universiteitssteden nog vrijer moeten zijn, dan is de handloosheid aan de orde van den dag.

De handdruk is tot nu toe warm; maar de speech nog niet heelmaal helder.

Dr Kaajan's zwijgzaamheid.

Wat zal ik — thans in den 3en persoon sprekend — nog verder Dr Kaajan antwoorden? Hij zegt:

Ik stap van Delft af.
Want wat heeft Delft met Kampen te maken?

Wat het er mee te maken heeft? Precies zooveel, als er zin lag in Dr Kaajan's vraag, of Kampen begerde wat Delft had.

Dr Kaajan zegt voorts:

Waarom maakte Dr A. Kuyper van de Technische School te Delft een Polytechnische Hoogeschool met eigen doctoraat?

Omdat hij de technische wetenschappen bij geen enkele faculteit kon onderbrengen.

Als dit juist is, dan is of de heele universiteitsgedachte (eenheid der wetenschappen, eenheid aller wetenschappen) als een fictie verworpen door Dr Kuyper; maar in dat geval is het verwonderlijk, dat Dr Kaajan een moment later er mee werkt, als met een onbetwistbaar argument. Of — de andere mogelijkheid — Dr Kuyper erkent, dat vak-opleiding en wetenschappelijke studie heelmaal geen tegenstellingen zijn; maar dan hangt Dr Kaajan's theorie, dat Dr Kuyper tusschen vakschool en wetenschapschool zoo absoluut onderscheidt, weer in de lucht. Hij ontkomt er niet aan: de stekpaardjes, die tegen Kampen worden losgelaten, moeten er altijd aan gelooven. Grapjes of geen grapjes.

En terwijl Dr Kaajan in de Handelingen der Tweede Kamer zoekt naar oude redvoeringen en voorts zweert bij enkele overgeleverde machtwoorden, daar komt de Hoogeronderwijswet heel dat studierkamergeredeneer over opleidingsschool en universiteitsgemeenschap in het zonnetje der nuchterheid zetten. Men moet maar eens lezen, hoe tegen het stelsel der gesplitste doctoraten al moest worden gewaarschuwd... noen, heusch niet in Delft, maar aan de universiteiten, die Dr Kaajan hemelhoog verheft tegen Delft. De universiteit dreigde tot vakschool te worden, toen men de gesplitste doctoraten wilde invoeren, zegt Dr De Visser. Maar toen men geneezing zocht tegen dit ongel, is het niet gedaan met machtwoorden over de universiteitsgemeenschap (waarvan in de praktijk van het promoveeren toch niemand terecht komt), maar in de eenheid der wetenschappen, die in een bepaalde faculteit onderwezen worden. Dat contact van alle faculteiten onderling juist als eisch voor een gereformeerde universiteit ontkennen — welke Gereformeerde denkt er aan? Maar ligt dat contact in een gebouw? In een professorenkruis? In een senaatsvergadering zoo eens in de zooveel maand? Of ligt het in geloof, in hersenwerk, in boeken, in BELDENIS (!) in studierkamer, in conferentie, in werkprogramma? Zoo het daarligt, wie is nog geïsoleerd? Wie, die wil? En wie, ook aan een gereformeerde universiteit docerende,

isoleert zich NIET, als hij geen lust heeft tot het legendeel?

Maar wij zwemmen nog in de louzen en vragen geen seconde of de werkelijkheid er mee klopt. Daarom ga ik ook verder niet in op wat Dr Kaajan voorts nog opmerkt. Zijn antithese tusschen theologische „opleidingsschool” en theol. faculteit is een pure fictie. Beneden zal ik Prof. Hoekstra citeeren. Wat ik zelf opmerkte tegen Dr Kaajan laat hij trouwens onbestreden; hij repeteert alleen zichzelf.

En als het dan tenslotte nog weer heet:

Een theologische faculteit is geïncorporeerd in het geheel der wetenschappen en bezit als zoodanig ook het jus promovendi.

Maar een Theologische Hoogeschool, geïsoleerd van de andere faculteiten, niettemin met eigen doctoraat, uitgaande van een bepaalde groep van Kerken, kende Dr Kuyper niet.

dan antwoord ik: het is allemaal wel goed voor de studierkamer, maar als Dr K. er mee werken wil, dan moet hij eerst weerleggen mijn met wetsartikelen gestaafde opmerkingen, dat het theol. doctoraat aan de Vrije Universiteit niet zoo erg geïsoleerd is als hij op het oogenblik een eenvoudigen lezer zou doen gelooven, dat het niet is. Ik heb aangetoond, dat de faculteit, die Dr Kaajan promoveerde, in dat promoveeren precies even sterk van de andere faculteiten geïsoleerd was als men maar droomen kan. Toch wordt vroelijk herhaald, dat Dr Kuyper zoo iets niet kende.

Alzo kende Dr Kuyper niet de doctorschul, die aan Dr Kaajan is uitgereikt.

Waar men al terecht komen kan, als men polemiseren wil, zonder de argumenten te raken.

Als nu Dr Kaajan, lettende op het feit, dat ik zijn artikel nagenoeg geheel overnam, ook eens mij citeeren wil in zijn blad, dan zal mijn handdruk nog een klein pietsje warmer zijn.

O ja, nog even dit. Dr Kaajan beweerde onlangs ook nog, dat ik kerk en staat verwarde. Als hij zich herinnert, wat ik verleden week schreef over de in de wetenschappelijke autoriteit der hoogleraren zelf gelegen rechten, dan zal hij misschien wel voor zichzelf toegeven, dat dit argument mij ook al voorbijgaat.

K. S.

Verbetering. Verleden week werd getrukt: de kerk wordt „gedund” van God het promotie-recht. Lees „gedund”.

Generale Synode te Groningen.

De aanvang der Synode.

Onder veel belangstelling van Dinsdag 16 Augustus om 10 uur de Synode aan. Aan de tafel van het Moderamen zaten de vijf predikanten van Groningen. Dr J. J. Miedema, de oudste predikant der Geref. kerk van Groningen, liet zingen Ps. 89:1 en 3, las Psalm 135, waarna hij uitsprak de volgende:

Openingsrede.

Weleerwaarde en Eerwaarde broeders, afgevaardigd, om de Gereformeerde kerken in Nederland in deze Generale Synode te vertegenwoordigen.

Hoogerwaarde broeders, uitgenoodigd, om deze vergadering met goeden raad te dienen.

Geliefde broeders, die als afgevaardigden van buitenlandsche kerken tot ons gekomen zijt.

En verder zij allen, die hier tegenwoordig zijt, om met ons het heil van Zion te zoeken, op welke wijze dan ook, krachtens de opdracht, mij verleend door de roepende kerk van Groningen, open ik deze Synode met de zegenbede:

Genade en vrede zij u van God onzen Vader en den Heere Jezus Christus, onzen Zaligmaker, door den Heiligen Geest.

Het is nu 28 jaar geleden, sinds de Gereformeerde kerk van Groningen het voorrecht genoot, een Generale Synode in haar midden te herbergen. In de 16e en 17e eeuw was het haar nimmer gegund. Wel Embden (1571) dichtbij over de grenzen, wel Middelburg ver in het Zuiden, ontvingen de Synode nationaal, maar Groningen nimmer. En dat, hoewel volgens de eigen verklaring van een Raadsheer der stad op de provinciale Synode van 1598, toen het ging om de vraag of de Synode op het land of in de stad zou vergaderen: de stad Groningen immer voor de halve provincie moest gerespecteerd worden, terwijl enkele jaren later (1602) bij diezelfde strijdzaak de daar aanwezige domini fratres gezamenlijk uitspraken: dat zij de stad „wohl alim bequamesten achten en alim levosten wehren in der Stadt Groningen”.

En het zou zeker nog niet geschied zijn, ware niet deze gewone Generale Synode, een buitengewone, zij het dan ook niet in gewonen zin. Immers gewoon is zij, omdat zij ingesteld in 1926, de normale tijd van saamkomen, nu eerst vergadert.

Maar buitengewoon, zij het dan niet in denzelfden zin als hare voorganger, omdat zij tengevolge van de extra inspanning en tijd van de buitengewone Synode van Assen, nu eerst na vier jaren samenkomt.

Nochtans is het der kerk van Groningen een eere en een voorrecht, de Generale Synode in haar midden te mogen ontvangen. Het schijnt wel, dat telkens ongeveer een tusschenruimte van bijna 30 jaren moet verlopen, eer de Synodale vergaderingen hier samen komen. Was in 1846 alhier de Synodale samenkomst der Christelijk afgescheiden gemeenten, deze werd eerst in 1872, dus na 26 jaar, gevolgd door de Synode van de Christelijk Gereformeerde kerk te Groningen. Daarna verliep weer 27 jaar, toen in 1899 de Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland alhier bijeenkwam. Terwijl na 28 jaren wederom de Generale Synode te Groningen daagt. Trefend is het zeker, dat in de drie laatste Synodale vergaderingen, die meer dan een halve eeuw uiteenliggen, de naam van Prof. L. Lindboorn voorkomt, als gewoon lid, of als adviseerend lid, die aldus 'n stuk historie in zijn persoon vertegenwoordigt en dien we met dank aan God ook nu weer hier begroeten.

Overigens hoe geheel anders is alles geworden. De eerste Synode van 1846 vergaderde in het kerkgebouw van de Christelijk afgescheiden gemeente, een vroegere Roomsche kerk in de Guldenstraat, een zeer bescheiden ruimte, kort bij de plaats, waar velen uwer hun verblijf hebben.

Vergaderden de Synoden van 1872 en 1899 in de Ebbingerkerk, die nog in '99 een schoon en ruim gebouw genoemd werd, welk een ruimte is ons dan thans niet gemaakt, als wij dit kerkgebouw, dat thans tot vergaderplaats dient, mogen beschouwen. Dit kerkgebouw, evenals alle andere drie na 1899 gebouwd of

vernieuwd, is wel het zichtbaar bewijs van de aan onze gemeente geschonken uitbreiding. In ledental is zij thans reeds de 10.000 overschreden, terwijl de beide gemeenten in 1899 nog geen 4000 telden. Een vijftal dienaren des woords zijn ons geschonken. En moest Dr J. Westerhuis in 1899 bij de opening der Synode nog spreken van de kerkeraden der Gereformeerde gemeenten, alhier, op wie last hij sprak en de Synode opende, dat meervoud is nu gelukkig enkelvoud geworden en de letters zijn ook hier ter aanduiding van de gedeeldheid vervallen.

Welk een zegen en gunst des Heeren spreekt er niet uit al die enkele aanduidingen van groei en uitbouw en het is te meer daarom ook, dat wij ons verblijden de Synode hier in ons midden te mogen ontvangen.

Toch ontveinen wij het ons niet, dat eigenlijk zeer bijzondere omstandigheden er toe geleid hebben, u hier te brengen. Ware niet Assen het vorige jaar genoodzaakt geweest een buitengewone Synode bijeen te roepen, nog zou zeker Groningen niet aan de beurt zijn geweest.

Assen stond in het toeken van beroering van binnen en van buiten, zoo zelfs, dat scherpe waakzaamheid tegen mijn juiste belangstelling noodig was, en breuke en scheuring is daarop gevolgd. Groningen daarentegen is zooveel rustiger en minder bewegd. Toch ligt het verschil niet in een afkeuring van wat in Assen geschied is. De kerken hebben niet als bestuurscollege die Synode gezien, maar als hunne vertegenwoordiging, gelijk ze bewezen immers door deze Synode samen te stellen, evenals dit in Assen geweest is en hebben daarin een zegel gezet op al hare handelingen.

Wel is het iets nieuws, dat voor het eerst de classis Batavia van de Gereformeerde kerken in Nederlandsch Oost-Indië door hare afgevaardigden hier tegenwoordig is, die wij dan ook van harte welkom heeten. Het is verheffend en verblijdend, de kerken van Groot Nederland samen te zien; waarbij wij ons ook verblijden de vertegenwoordigers van Nederlandschen stam uit Afrika en Amerika in ons midden te zien.

Wel zullen we hopen, dat de gelijkheid met Assen niet zal bestaan in gelijktijd van tijdsduur. Niettemin zijn er allerlei gewichtige vragen op het voorloopig agendum, al is het dat niet alles gewichtig is, naar dat het omvang heeft. De Zending beslaat zeker 'n groot deel en allerlei vragen, met name ook over de vooropleiding van Zendingarbeiders, zullen onze aandacht vragen. Dus toch een opleidingskwestie, al is het in heel anderen zin, dan die in de Synode van 1899 de gemoderen bezig hield. Want immers, die opleidingskwestie is niet meer aan de orde.

Ook zullen nog allerlei vragen, voortgevoerd uit of in verband met het schisma van 1926, voor u gebracht worden, die zeker teederheid en getrouwheid vragen. Vrede te zoeken is eisch; spreekt de Heiland niet zalig, die den vrede maken? Maar dan toch steeds naar het Woord des Heeren: Hebt dan de waarheid en den vrede lief.

De Heere is de getrouwe. Zijn trouw is groot. In de bewaring van Zijn Zion bewezen. Hij is het, die doet wat Hem behaagt. In de wolven en in den regen, in onweders en danders, in storm en cycloon is Zijn stem. Zijn mogendheid. Hij spreekt ook nu nog, ook tot ons land en volk. Hij is nog diezelfde, die zijn Israël verhoorde, redde, leidde en bewaarde. Die het kastijdt en redt. Die Zijn kerk hewaart.

Laat dit ons vertroosten; ook door alle moeite en strijd leidt Hij en bewaart Hij. Laat de opwekking ook tot ons spreken en dringe. Daarom zonen Levi's huis en allen, die Hem vrezen om het Hallelujah, geloofd zij den Heere aan te heffen.

Moge God ons bijeen doen zijn in het diepe besef dat God ons roept om te arbeiden voor de kerk, die Christus kocht met Zijn bloed en die de Heilige Geest toebereidt voor den dag der toekomst onzes Heeren.

Zij daartoe ons aller verwachting van den Heere, die hemel en aarde gemaakt heeft.

Nadat gezongen was Ps. 134:1 en 2, ging Dr Miedema voor in smeekebed.

Op verzoek van den voorzitter onderzochten de predikanten J. Gisp en G. H. v. d. Vegt de credentie-brieven der afgevaardigden, welke in orde werden bevonden.

Appel nominaal.

Bij het appel nominaal bleek, dat alle reeds bekende afgevaardigden aanwezig waren. Alleen was voor N.-Brabant-Limburg aanwezig Dr J. de Vries van Tilburg, de secundus van Dr J. H. Donner, Breda, terwijl, wat de buitenlanders betreft, niet aanwezig is Sir James Simpson S.S.C., in wiens plaats is gekomen Dr Goeree van de Dutch Reformed Church (N. Amerika).

Moderamenverkiezing.

Aan de orde was daarna de verkiezing voor het Moderamen. Bij de verkiezing voor voorzitter werden uitgebracht op Dr K. Dijk te Den Haag 29 st., op Dr J. J. Miedema, Groningen, 18 st., op Dr W. A. van Es te Leeuwarden 1 st., op Dr K. Fernhout Mzn. 1 st., op Dr M. Meijering 1 st., op Dr J. L. Schouten 2 st., op Dr R. J. v. d. Veen 2 st., zoodat gekozen is Dr K. Dijk te Den Haag.

Tot assessor werd met 47 st. benoemd Dr J. J. Miedema te Groningen. De predikanten M. Meijering, K. Fernhout Mzn., W. Breukelaar en Dr H. Kaajan verkregen resp. 2, 1, 2 en 2 stemmen.

Tot 1sten Scriba werd gekozen Dr G. Keizer van Rheden-De Steeg met 38 st. De predikanten J. P. Klaarhamer, Dr H. Kaajan, M. Meijering verkregen resp. 12, 3 en 1 stem.

Tot 2den Scriba werd gekozen Dr J. P. Klaarhamer te Dokkum met 48 st. De predikanten M. Meijering, Dr H. Kaajan en J. G. Kunst verkregen resp. 1, 4 en 1 stem.

De voortgang der Synode.

Het gekozen moderamen nam daarop zijn plaats achter de tafel in.

De voorzitter houdt een korte toespraak tot de vergadering.

Toespraak voorzitter.

In deze toespraak dankt hij namens het Moderamen voor het vertrouwen, door de vergadering in hem gesteld. Het is spr. en eer en hij is daarvoor waarlijk dankbaar. Alleen wil spr. nu ook vragen om hartelijke medewerking in alle zaken en spr. weet, dat in stem en keuze der Synode ligt de belofte van samenwerking en voortgaand vertrouwen. Spr. hoopt, dat God sterken zal, den arbeid zóó te verrichten, dat Zijn Naam geprezen worde en de heerlijkheid van Hem uitkome in Zijn gemeente, die Zijn akkerwerk en huis is.

Instemming belijdenis.

Door op te staan letuigen allen instemming met de belijdenis der Geref. kerken.

Woorden van welkom.

Daarna dankt de voorzitter Dr K. Fernhout voor het woord op den bidstond van Maandagavond, evenals Dr J. J. Miedema, de commissie voor 't werk, dat reeds verricht is en de kerk van Groningen, die de Synode zóó gastvrij heeft ontvangen. Vervolgens heette hij welkom de prae-adviseerende leden-Hoogleraren, waarbij hij voorlas een schrijven van Prof. Dr H. H. Kuyper, die, wegens ongesteldheid, bericht van verhindering zond. De voorzitter drukt hierover zijn spijt uit en had den Hoogleraar, wiens adviezen hier zeer zullen gemist worden, hersteld toe. Eveneens werden voorgelezen een brief van Prof. Van Gelderen, die thans in Zuid-Afrika vertoeft, en van Prof. Groshede, die deze week verhindert is.

Vervolgens onderstreepte Dr Dijk het welkom, door Dr Miedema gericht tot de buitenlandsche afgevaardigden.

Tot leden der perscommissie werden benoemd de predikanten D. van Dijk en H. v. d. Elskamp te Groningen en in de commissie voor de financiële zaken Dr J. J. Miedema en ouderl. H. Wriesters te Groningen.